

СЕКЦІЯ XIII. СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ, МОДЕЛЮВАННЯ ТА ОПТИМІЗАЦІЯ

СИСТЕМНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «МАТЕМАТИЧНИЙ АНАЛІЗ»: МОРФОЛОГІЧНА МОДЕЛЬ

Стаднікова Ганна Вікторівна

ORCID ID: 0000-0002-0044-175X

старший викладач кафедри прикладної математики

Харківський національний університет радіоелектроніки, Україна

Морфологічною (чи формальною) моделлю системи називають модель, що включає структурну схему системи, її межі, опис навколишнього середовища та так звану модель «чорна скриня» [3]. З морфологічної моделі починається «занурення» в систему, тут проводиться її класифікація, досліджуються характерні властивості, формулюються цілі та призначення. Проведемо морфологічне моделювання дисципліни «Математичний аналіз» як початковий етап системного дослідження [4], метою якого є підвищення якості викладання дисципліни. Дослідження проводимо з точки зору викладача математичних дисциплін.

Дисципліна «Математичний аналіз» представляє собою фундаментальну, базову дисципліну, необхідну для подальшого опанування математичних дисциплін, які в своєму вивченні потребують розуміння та володіння поняттями, інструментами та теоріями математичного аналізу. Метою викладання дисципліни «Математичний аналіз» є набуття студентами базових знань з теорії границь, диференціального та інтегрального числення функцій однієї та кількох змінних, диференціальних рівнянь, теорії рядів.

Проведемо класифікацію дисципліни «Математичний аналіз» [1, 2]. Система є штучною, бо вона створена людиною, не існує у дійсності. За об'єктивністю існування — абстрактна система, як і взагалі будь-які науки та моделі. Система не має головного елемента, отже, є децентралізованою; вона гетерогенна, бо складові елементи системи мають неоднакові властивості, тому не можуть замінювати один одного. Система «Математичний аналіз» — велика та складна система, оскільки представлена великою кількістю елементів, пов'язаних між собою розгалуженою мережею зв'язків. Система детермінована та відкрита з точки зору взаємодії з навколишнім середовищем.

Проаналізуємо властивості дисципліни «Математичний аналіз» [2]. Система є цілісною: повне уявлення про дисципліну та користь від її вивчення можна отримати, розглядаючи здобуте знання в цілому, а тому й синергія системи «Математичний аналіз» полягає у перевищенні результативності вивчення всієї дисципліни над сумарною результативністю вивчення окремих розділів. Отже, й емерджентність системи виявляється у навичках та уміннях, які виникають саме завдяки об'єднанню знань окремих розділів дисципліни.

Наведемо структурну схему дисципліни «Математичний аналіз» (рис.1).

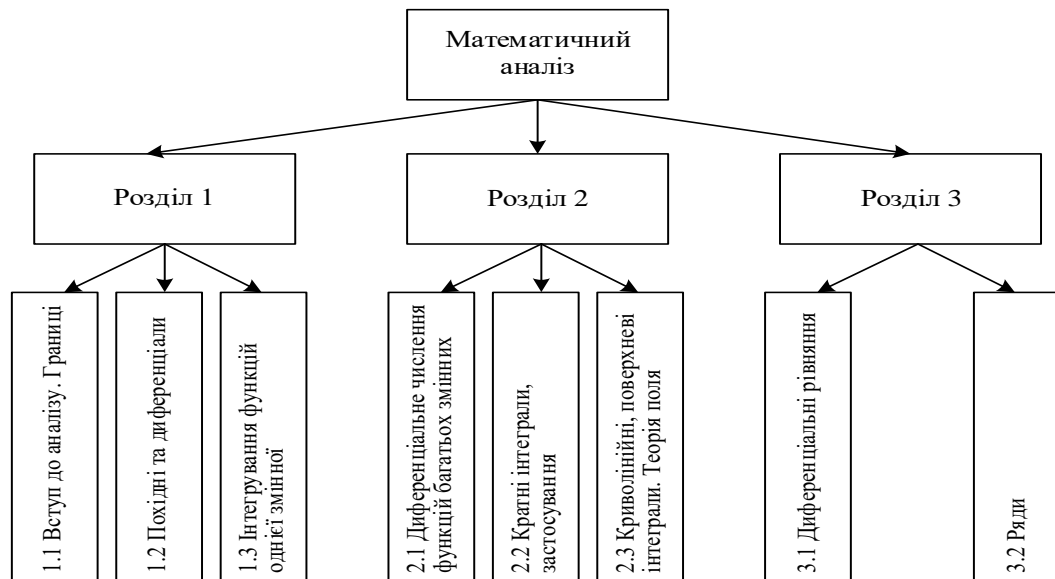

Рис. 1. Структурна схема

Дисципліна «Математичний аналіз» відноситься до природничо-наукових (фундаментальних) дисциплін. Передумовами для її вивчення є такі дисципліни, як «Лінійна алгебра та аналітична геометрія», «Дискретна математика». Отримані знання з «Математичного аналізу» необхідні для подальших дисциплін: «Фізика», «Теорія ймовірностей, ймовірнісні процеси та математична статистика», «Методи оптимізації» тощо. Таким чином, всі перелічені дисципліни, а також існуючі стандарти, вимоги, методики викладання, наукову спільноту тощо можна віднести до зовнішнього середовища системи. Знання з математичного аналізу та інших дисциплін розмежовують систему та навколишнє середовище. Така межа підкреслює цілісність та повноту системи, її відокремленість від інших дисциплін.

Модель «чорна скриня» здійснює перетворення входів у виходи системи [3]. До входів можна віднести будь-які ресурси навколишнього середовища, що сприяють функціонуванню системи, виходи — це найчастіше цільові продукти системи. Для «Математичного аналізу» основними входами та виходами відповідно будуть слухачі, що потребують знання з дисципліни та такі, що його отримали.

Морфологічна модель — це етап спостереження за системою, підготовча робота для подальшого системного дослідження. Така модель пов'язана з дослідженням системи у її природному стані, коли втручання в глибину системи небажане, неможливе чи невчасне. Наступні моделі — функціональна, інформаційна, модель процесів тощо — будуть тим повнішими, чим глибше та детальніше розроблено модель формальну.

Список використаних джерел:

1. Згуровський М.З., Панкратова Н.Д. Основи системного аналізу.–К.: Видавнича група ВНУ, 2007.–544 с.: іл.
2. Катренко А.В. Системний аналіз.– Львів: Новий світ-2000, 2009.– 396 с.
3. Лямець В.І., Тевяшев А.Д. Системний аналіз. Вступний курс., – Х.:ХНУРЕ, 2004 – 448с.
4. Стаднікова Г. В. Системний підхід у викладанні фундаментальних математичних дисциплін / Г. В. Стаднікова // Проблеми та перспективи реалізації та впровадження міждисциплінарних наукових досягнень : матеріали II Міжнар. наук. конф., 27 серпня 2021 р. – Київ : Міжнародний центр наукових досліджень. — Вінниця: Європейська наукова платформа. – С. 119–121. Вилучено з: <https://openarchive.nure.ua/handle/document/18951>